دو پزشک و یک الگو برای جراحی

مشابهت نسخه‌های «ماهاتیر» و «مسعود»

آیا الگوی بازسازی اقتصادی مالزی می‌تواند در دولت چهاردهم بازآفرینی شود؟

[شهروند] رئیس‌جمهور منتخب درباره رویکرد دولتش در اجرای برنامه‌های بالادستی بارها گفته است که سیاست‌های کلی مقام معظم رهبری مشخص است و هر دولتی که روی کار می‌آید باید برنامه توسعه را بر مبنای سیاست‌های کلی ابلاغی از سوی رهبر انقلاب اجرایی کند. پزشکیان این روزها با تشکیل کارگروه‌های مشورتی قصد دارد به شعارهایش که حرکت در راستای برنامه توسعه هفتم است تحقق بخشد؛ کارگروه‌هایی که بایستی نقشه راه رسیدن به اهداف تعیین‌شده را پیش پای دولت بگذارند.

بدیهی است که رفع تحریم‌ها و ایجاد گشایش‌های اقتصادی آرزویی است که همگان امید به تحقق آن دارند، اما از دیگر وظایف این تیم‌های مشورتی چیدن برنامه‌هایی است تا در صورت عدم‌تحقق برخی موارد، راه رسیدن به توسعه همه‌جانبه ایران دچار لغزش و کاستی نشود. آنچه این روزها در مورد استفاده از برنامه‌های کارشناسان و نخبه‌گرایی در جهت نیل به بهبود وضعیت اقتصادی کشور گفته می‌شود، اسبابی شده است برای مقایسه دولت ماهاتیر محمد با دولت مسعود پزشکیان...

روزی روزگاری ماهاتیر محمد تابلو مطب خود را پایین کشید و اعلام عمومی کرد که تا اطلاع ثانوی مریض نمی‌پذیرد، زیرا اقتصاد کشور بیشتر از مریض‌هایی که به مطبش آمد و شد دارند به درمان نیاز دارد. وی قول داد پس از آنکه اقتصاد مالزی را درمان کرد مجددا تابلو را بر سردر مطب بکوبد. نخست‌وزیر ماهاتیر پس از استقرار در پوتراجایا همین کار را هم کرد. هم در نجات اقتصادی با دستمایه قرار دادن یک مدل بومی و هم در نجات جان میلیون‌ها نفر از مردم کشورش از بیماری‌های جسمی و فقر.

شاید این قصه این روزها برای مخاطب ایرانی که همواره آرزوهای خوب اقتصادی و رفاهی را برای خود و کشورش می‌خواسته است، آشنا باشد. شاید برای همین است که برخی به‌دنبال این هستند که رؤیای ایران توسعه‌یافته را در رئیس‌جمهوری منتخب خود به مشابهت‌هایی با کشور مالزی و ظهور ماهاتیر محمد پیوند زنند.

چندی پیش بود که در حاشیه کنفرانس اسلامی و در بحث رسیدن به مرزهای نوین مدیریت، یک خبرنگار از دکتر ماهاتیر محمد، پزشکی که در مدت هشت سال مالزی را از یک کشور عقب‌مانده به کشوری پیشرفته تبدیل کرد، راز موفقیتش را پرسید. ماهاتیر محمد در پاسخ، به‌گفته‌ای از بزرگمهر، حکیم ایرانی اشاره کرد و گفت: «درکشوری که کارهای بزرگ به آدم‌های کوچک و کارهای کوچک به آدم‌های بزرگ سپرده شود آن کشور روی سعادت و رستگاری را نخواهد دید...»

تشکیل شورای راهبری پیش از استقرار دولت جدید

این روزها برنامه‌های رئیس‌جمهور منتخب برای تعیین کابینه و آینده ایران، قدری متفاوت با دولت‌های پیشین ایران است، رخدادی که اگر بدون انحراف به واقعیت برسد، می‌تواند گام مهمی در مهندسی آینده کشور ایفا کند.

اوایل هفته بود که محمدجواد ظریف با انتشار کلیپی در صفحه شخصی خود در اینستاگرام با تأکید بر اینکه ما با جدیت معتقد به حضور جامعه مدنی در فرایند تشکیل دولت هستیم، نوشت: «به همین دلیل یک شورای راهبری تشکیل شده است.

ابتدا سنجه‌های(نسخه‌های) ضروری برای نامزدهای عضویت در هیأت دولت را تعیین کرده است. سپس این سنجه‌ها را برای انجمن‌های علمی، انجمن‌های صنفی، احزاب و شخصیت‌ها ارسال کرده است. برای ما مهم این است که در یک روند بسیار شفاف که به‌صورت مرتب به استحضار مردم بزرگ ایران رسید، این کار را پیش ببریم. پس از اینکه پیشنهادات را دریافت کردیم این پیشنهادات در کمیته‌هایی بررسی شوند.»

همچنین دیروز محمدعلی ابطحی، فعال سیاسی اصلاح‌طلب، در شبکه اجتماعی ایکس در این خصوص نوشت: «خسته نباشید آقای ظریف، در طول این مدت برای نجات ایران تلاش ایثارگرانه کردید. مراقبت کنید وقتی نتایج کار کمیته‌ها اعلام شد نگویند کوه موش زایید. خدا کمکتان کند.»

پیشنهاد مجمع عالی مشورتی جمهور

از دیگر سو، عبدالرضا فرجی راد، دیپلمات و کارشناس ارشد سیاست خارجی، پا را فراتر نهاده و پیشنهاد داده است تا مجمعی تحت عنوان «مجمع عالی مشورتی جمهور» به دستور رئیس‌جمهور شکل بگیرد و در کمیته‌های تخصصی این مجمع، افراد شناخته‌شده دانشگاهی و اجرایی که به‌خاطر سن بالاتر قرار نیست پست وزارت بگیرند طرح‌هایی را که از نخبگان کشور در زمینه‌های مختلف توسعه‌ای دریافت می‌کنند سر و سامان داده و به هیأت دولت تحویل دهند.

در واقع، با این اقدام هم جلوی ضرر و زیان و اشتباهات گرفته می‌شود، هم سرعت عمل کابینه بیشتر می‌شود و هم از تجربه برجستگان کشور در داخل مجمع عالی مشورتی و چه در بیرون آن بهره کافی برده می‌شود.

این تجربه را مالزی در زمانی که ماهاتیر محمد برای نخستین بار پست نخست‌وزیری کشوری فقیر در آسیای جنوب شرقی را به‌عهده گرفت، به‌کار بست و با جمع کردن نخبگان کشورش از آنها خواست که برای پیشرفت و توسعه مالزی در هر زمینه تخصصی برنامه بدهند. پشتکار و پیگیری نخست‌وزیر و علاقه‌مندی نخبگان و کارکشتگان مالزی سبب شد که این کشور فقیر و با درآمد کم به یکی از کشورهای توسعه‌یافته آن منطقه تبدیل شود.

اتفاقا مسعود پزشکیان به این نکته توجه داشته و در مناظره‌های انتخاباتی خود بر استفاده از کارشناسان و متخصصان و حتی بهره‌گیری از کارشناسان خارجی در امر توسعه تأکید کرد.

نقشی که روسای کمیته‌های تخصصی و رئیس این مجمع مشورتی می‌توانند در توسعه پایدار کشور داشته باشند، نه‌تنها کمتر از یک پست وزارت نیست، بلکه بدون دغدغه امورات اداری و پارلمانی و با بهره‌گیری از نخبگان کشور می‌توانند خدمت بزرگی به کشور داشته باشند.

نگرش اقتصادی علمی و کاربردی

در همین راستا، دکتر کاظم سلیمی، کارشناس اقتصادی، نقل می‌کند: «حدود ۱۵ سال قبل برای دومین بار برای افتتاح دانشکده‌ای به مالزی دعوت و عازم کوالالامپور شدم؛ یادم است که در سفر اول مشاهده کردم که خیلی از مردمانش با لنگ روی درخت‌ها زندگی می‌کردند اما در این سفر مالزی را با فضای رو به جلو از لحاظ رفاهی و علمی و اقتصادی دیدم و این مرا بر آن داشت که به هر طریقی شده ماهاتیر محمد را ببینم. بالاخره بعد از پیگیری‌های مکرر، نیم ساعت فرصت شد که دیداری با ماهاتیر محمد داشته باشم؛ برای من جای سؤال بود که ماهاتیر محمد چطور در حدود ۱۰ سال مالزی را به این جایگاه رفاهی و اقتصادی رسانده است. از او سؤال کردم شما با چه ذهنیت و با چه فضای فکری و ابزاری توانستید این کشور را با اینکه نفت و گاز و معادنی ندارد، به این رشد و شکوفایی برسانید؟

> این تجربه را مالزی در زمانی که ماهاتیر محمد برای نخستین بار پست نخست‌وزیری کشوری فقیر در آسیای جنوب شرقی را به‌عهده گرفت، به‌کار بست و با جمع کردن نخبگان کشورش از آنها خواست که برای پیشرفت و توسعه مالزی در هر زمینه تخصصی برنامه بدهند. پشتکار و پیگیری نخست‌وزیر و علاقه‌مندی نخبگان و کارکشتگان مالزی سبب شد که این کشور فقیر و با درآمد کم به یکی از کشورهای توسعه‌یافته آن منطقه تبدیل شود. اتفاقا مسعود پزشکیان به این نکته توجه داشته و در مناظره‌های انتخاباتی خود بر استفاده از کارشناسان و متخصصان و حتی بهره‌گیری از کارشناسان خارجی در امر توسعه تأکید کرد.

وی سکوتی کرد و بعد از چند ثانیه به من گفت که اینجایی که شما نشستی در دفترم (محل سکونت وکارش) پوتراجا (شهری است در کنار ساحل و به شکلی داخل دریا) که من همزمان با شهر هشتگرد جدید کرج شما شروع به ساختنش کردم و هشتگرد جدید شما هنوز در بعد حمل‌ونقل و رفاه و امکانات و... بسیار اشکال دارد و من اینجا را در این مدت به این مرحله رسانده‌ام.

به من گفت: «می‌دانید دلیلش چیست؟ دلیلش این است که هر حرکت اقتصادی یک بار سیاسی دارد و هر حرکت سیاسی یک بار اقتصادی؛ خلقت تا به امروز نشان داده که بار اقتصادی حرکت سیاسی را نمی‌شود جمع کرد اما بار سیاسی هر حرکت اقتصادی را می‌شود جمع کرد، من با ذهن و فکر و نگرش اقتصادی این کشور را تجلی بخشیدم. اشکال شما این است که متولیان ایران با فکر سیاسی مدیریت می‌کنند و لذا بار اقتصادی جمع شده، ایران را به این شرایط نابهنجار اقتصادی رسانده است.»

به‌گفته دکتر کاظم سلیمی، این نکته حائز اهمیت است که دولت دکتر پزشکیان، همانطور که در مناظرات و گفت و شنودها مطرح کرده است، «باید تمام اعضای کابینه و مدیران همراهش را با مبانی فکری اقتصادی و داشتن دیدگاه و نگرش اقتصادی علمی و کاربردی انتخاب کنند»، نه مدیران با مبانی و نگرش سیاسی «تا بتوانند این ایران عزیز را از این فضای در هم تنیده اقتصادی نجات دهند». امید است که با علم و عقل کارشناسی و تفکر سیستمی در نهاد تصمیم‌سازی و اجرایی کشور، پزشکیان، ماهاتیر محمد ایران شود.

چگونه یک پزشک، معمار مالزی مدرن شد؟

سیاست نگاه به شرق دولت (ماهاتیر محمد) که از سال ۱۹۸۱ تا ۲۰۰۳ به عنوان سیاست خارجی دولت وی، روابط مالزی را محدود به کشورهایی از قبیل ژاپن کرده بود، به اعتقاد ماهاتیر ریشه در نوع رفتارهای دوگانه غرب با کشورهایی آسیایی دارد.

ماهاتیر محمد همچنان معتقد است کشورهای غربی از جمله انگلیس و آمریکا الگوی توسعه ای مناسبی برای مالزی نیستند و در صورت الگو قرار دادن این کشورها، توسعه در مالزی محقق نمی شود.

به اعتقادی وی، مدیریت اقتصادی کشورهای غربی، کارگران این کشورها را تنبل بار آورده است.

اگرچه روابط ماهاتیر محمد با کشورهای غربی خوب بود، اما وی همواره خود را صدای منتقد سیاست های غرب می دانست. در سال های ابتدایی دوران نخست وزیری ماهاتیر محمد، یك مخالفت جزئی با انگلیس در مورد شهریه های دانشگاه، باعث تحریم کالاهای انگلیسی شد و کمپینی با موضوع (کالاهای ساخت انگلیس گزینه آخر خرید شما باشد) در مالزی راه افتاد.

این چالش جزئی با انگلیس باعث شد معمار نوین مالزی در سال های نخست رهبری خود در جستجوی مدلی شرقی برای پیشرفت باشد. شرایط توسعه یافتگی ژاپن باعث توجه نخست وزیر وقت مالزی به این کشور شد و (سیاست نگاه به شرق) شکل گرفت.

اگر چه چالش های مالزی با انگلیس در آن زمان، پس از گفت وگو با (مارگارت تاچر) نخست وزیر وقت انگلیس پایان یافت، اما ماهاتیر محمد برنامه سیاست نگاه به شرق خود را کنار نگذاشت و هنوز پس از چند دهه همچنان بر نگاه خود تاکید دارد. وی ژاپن را که توانست پس از شکست در جنگ جهانی دوم، کشور را به خوبی بازسازی کند، نمونه مناسبی برای توسعه اقتصادی می داند.

توسعه اقتصادی عبارت است از رشد اقتصادی همراه با تغییرات بنیادین در اقتصاد و افزایش ظرفیت های تولیدی اعم از ظرفیت های فیزیکی، انسانی و اجتماعی که علاوه بر رشد کمی تولید، نهادهای اجتماعی نیز متحول خواهند شد. ماهاتیر برای کسب توسعه اقتصادی، از همان سال های نخست گام های عملی این سیاست را با اعزام دانشجویان مالزیایی به کشورهای از جمله ژاپن و کره جنوبی آغاز کرد، تا مدل بهره وری در این کشورها را در مالزی نیز پیاده سازی کند.

فراموش نکنیم که مالزی کشوری بود که تا قبل از بحران مالی سال ۱۹۹۷، اولین مقصد سرمایه گذاران خارجی در منطقه جنوب شرق آسیا محسوب شده و بازار سهام این کشوربویژه بورس کوالالامپور به طور مداوم فعالترین بازار بورس جهان شاخته می شد، اما در این مقطع برای اولین بار با توجه به سیاستهای اقتصادی غرب با رکود اقتصادی مواجه شده بود.

ماهاتیر محمد معتقد است در زمان بحران های مالی باید سیاست ها و اقداماتی را اتخاذ کرد که نه تنها آشکارا بر خلاف جریان غالب سیاست های اقتصاد جهانی از جمله بانک توسعه جهانی و صندوق بین المللی پول باشد، بلکه حتی در نوع خود بی بدیل بوده و توان مدیریت اقتصادی در زمان بحران را دارا باشد.

به اعتقاد وی، سیاست های اقتصادی دیکته شده از سوی صندوق بین المللی پول عموما در چهارچوب نظام سرمایه داری کشورهای غربی تنظیم شده، بنابراین دنباله روی از این سیاست ها و پیاده کردن آن در کشورهای غیر سرمایه داری و در حال توسعه، بویژه منطقه جنوب شرق آسیا، تنها به افزایش وابستگی این کشورها به غرب منجر می شود.

ماهاتیر با این نگرش تا سال ۲۰۰۳ سکان هدایت مالزی را در اختیار داشت و این کشور را از اقتصادی مبتنی بر کشاورزی به اقتصاد صنعتی تبدیل کرد و باعث جذب سرمایه گذاری های عظیمی در طرح های اقتصادی شد.

جالب است بدانید ماهاتیر محمد در یکی از سخنرانی های خود در مرکز چینی «صنعت و بازرگانی مالزی» نیز در مورد نقش جدید چین در مالزی گفت که، «چینی ها نیروی محرکه تولید در مالزی هستند.» وی همچنین افزود: «کشور ما امروزه به دلیل حضور تجار چینی پویا است.»او همچنین خواستار تلاش مشترک برای کاهش تفاوت درآمد و رسیدن به رفاه عادلانه شد.

راه پیش روی ایران

در بحث تحریم ها موضوع همسایگی نقش مهمی دارد. هر چه کشورهای همسایه بیشتر و همراه تر باشند عبور از این وضعیت برای ایران آسانتر خواهد بود. رابطه ایران با کشورای همسایه وکشورهای اسیایی بستگی به این دارد که تهران مدیریت و تدبیر خوبی داشته باشد و آن را تداوم ببخشد. سیاست نگاه به شرق سیاست جدیدی نیست و سال هاست که مطرح شده و ایران هم به دنبال آن بوده است.

موضوع این است که ایران به خوبی می داند که شرق آسیا اکنون قلب تپنده اقتصادی شده و رشدشان حتی از اروپائی ها هم بیشتر است و به اهمیت آنها آگاه است. آنها حرکت اقتصادی شتابنده ای دارند و همزمان هم مصرف کننده نفت و تولید کننده محصولات مورد نیاز ایران هستند. متاسفانه اروپایی ها و غربی ها در خصوص برجام به تعهدات خود عمل نکردند و حالا وقت آن است که تیم مشاور و برنامه ریزی دولت چهاردهم در قبال شرق و غرب با سیاستی هوشمندانه باشد و در عین رابطه کلی با دنیا به دنبال تامین منافع ملی کشور باشد.

امید است که دولت دکتر پزشکیان با ارائه راهکارهای هوشمندانه و جدید بتواند راه تعامل مناسب با غرب را نیز به جهت گشایش های اقتصادی در کنار توجه به شرق و سیاست همسایگی بیازماید و سربلند بیرون بیاید.